

400 JAAR

GEBRUIKSFLESSEN

GLAZEN WEELENDE

Expositie De Oude Flesch in Leerdam

Een wandeling door Leerdam is aanlokkelijk. Er zijn nog echte architectonische bezienswaardigheden te vinden. Maar deze stad aan de Linge biedt meer, een museum waar het zeer de moeite waard is eens even binnen te lopen, het Nationaal Glasmuseum. Dit herbergt een zodanige kollektie glaswerk uit de 18e, 19e en 20e eeuw dat zelfs een verwende liefhebber verbijsterd raakt. Het museum is niet

eens zo groot. Toch kun je er urenlang rondgaan en genieten van wat op zo systematische wijze is uitgesteld. Het grootste deel van de aanwezige kollektie bestaat uit stukken waarmee de Leerdamse glas-industrie een naam heeft opgebouwd. Maar ook zijn er juweeltjes van werk te zien van vele buitenlanders, terwijl de jongste Nederlandse generatie glaskunstenaars ook vertegenwoordigd is.

En in deze verfijnde omgeving exposeert de verzamelaarsklub "De Oude Flesch". Onder het thema "400 jaar gebruiksflessen" laat de bijeengebrachte kollektie zien hoe in het verleden zuiver om de funktie, flessen ambachtelijk werden geblazen. Waard om te worden bekeken.

De tentoonstelling die vrijdag, 1 juli j.l. 's middags om half vijf officieel werd geopend, wordt begeleid door een alleraardigst boekje waarin beknopt maar duidelijk de geschiedenis wordt belicht van medicijn- en kosmetikaflessen, inktpotten, wijnflessen, jeneverflessen, mineraalwater- en limonadeflessen, bierflessen en voorraadflessen. Voor de liefhebber een naslagwerkje om te hebben.

Wereld vol wetenswaardigheden

De achtendertig aanwezigen, waaronder twaalf leden van de vereniging, luisterden naar vier toespraken waarin op verschillende wijze de konfrontatie met glas, met die wereld vol wetenswaardigheden, werd belicht. Het waren de heren Drs. A.L. den Blauwen, bestuurslid van de Stichting Nationaal Glasmuseum, J.A. Soetens, commercieel directeur Verpakkingsgroep N.V. Vereenigde Glasfabrieken Schiedam, P.A.R. Vermeulen, voorzitter van de verzamelaarsklub "De Oude Flesch" en J.D. Haak, verzamelaar en verenigingslid van het eerste uur, die deze taak voor hun rekening namen.

Waard om te worden bekeken

Op die toespraken kom ik later terug. Eerst iets over de tentoonstelling zelf. Het is een leerzame, keurige, misschien wat te statische expositie. Wél met zorg samengesteld. Alleen het verrassende element ontbreekt. Dit komt nog duidelijker naar voren wanneer je los van de expositie van "De Oude Flesch" door de andere zalen van het museum dwaalt met o.a. op de bovenverdieping ook verpakkingsglas, één en ander aangevuld met fraaie stukken uit drie perioden, drie stijlen, de Art Nouveau, Art Deco en de 18e en 19e eeuwse glaskunst. Voor alle objectiviteit trek ik geen vergelijkingen met voorgaande exposities van de vereniging. Toch ontkom ik niet aan de indruk dat ik hier iets mis. Natuurlijk speelt mijn persoonlijke voorkeur ten aanzien van het verzamelen van glas een rol: het zoeken naar het artistieke in de ambachtelijke glaskunst, het koesteren van een schoonheidsideaal dat in glas gestalte krijgt.

Wie mocht menen dat ik aan het tentoongestelde minder waarde hecht, heeft het mis. Het is een met zorg en deskundigheid opgebouwde kollektie op het gebied dat is afgebakend: 400 jaar gebruiksflessen. Niet meer en niet minder. Maar zeker voor de zuivere flessenverzamelaar waard om te worden bekeken en waarmee ik de tentoonstellingskommissie graag complimenteer.

Het is uiteraard niet mijn taak -vooral niet als je aangezocht bent iets over deze tentoonstelling te schrijven- om problemen op te roepen. Als je ze ver van tevoren ziet naderen mogen ze daarentegen best gesignaleerd worden. Bij dergelijke evenementen als deze expositie, ben je beroepsmatig alert op wat je rondom je hoort, het zijn meestal de rozijnen in de koek. Er blijken namelijk oud-leden te zijn die het keurslijf van "De Oude Flesch", het alléén verzamelen van flessen te eng hebben gevonden en daarom overwegen een algemene vereniging van glasverzamelaars op te richten. Misschien kan "De Oude Flesch" zich meer dan tot nu toe ook richten op dat andere soort verzamelaar, mensen die naar ik weet zich ook in de eigen gelederen van de vereniging bevinden.

Glanzende toekomst

De heer J.A. Soetens, commercieel directeur van de Verpakkingsgroep N.V. Vereenigde Glasfabrieken Schiedam, ging in zijn toespraak bij de opening van de tentoonstelling dieper in op de kenmerken van de oude ambachtelijke of industrieel ambachtelijk gemaakte flessen. Toonden flessen vroeger door de onderlinge afwijkingen in kleur en vorm kenmerkelijke verschillen, nu gaat dit niet meer op. Door het selectiever omspringen met de glasmassa zijn kleurverschillen van het glas nu te voorkomen. Achter het glas, aldus de heer Soetens, ligt een wereld vol wetenswaardigheden verborgen. Het materiaal dat in de oudheid, op goud na, een kostbaar bezit was, wordt nu weggegooid en komt tenslotte in de recycling. Toch, en hierop legde de heer Soetens de nadruk, zijn er bindende elementen met glas. Hij begaf zich met deze uitspraak op het gebied van de verzamelaar. "Eigenlijk is het niet belangrijk om te analyseren waarom iemand zich tot het glas aangetrokken voelt. Er zijn verschillende interessesferen: historische achtergronden, de geschiedenis van het dagelijks leven, veldslagen, eet- en drinkgewoonten, jubilea, geboorten, sociaal-maatschappelijke aspecten etc.

De heer Soetens vond het verzamelen van oude en antieke flessen een interessante hobby en een goede investering. Volgens hem zullen flessen steeds meer waard worden.

Spreker gaf daarna in vogelvlucht een overzicht van de ontwikkeling van de wijnfles vanaf de zeventiende eeuw. De eerste voor wijn geblazen flessen hebben een eenvoudige bolle vorm, die zich later ontwikkelt via de "shaft and globe"-vorm naar de korte gedrongen vorm, het buikje. In de achttiende eeuw verschijnen de "kattetekop" en de "paardehoef". Maar in het midden van deze eeuw worden de eerste cilindrische flessen geblazen. Om dit alles heen hebben ook de medicijnfles en de bierfles een grote rol gespeeld. Met de ontwikkeling van de spoorwegen houdt ook de opkomst van de firmanaam op de fles gelijke tred. Dit alles als voorbeeld van de evolutie van ons gehele maatschappelijke leven.

Soetens: "Na de sluiting van de fles met een kurk, krijgen we mede de fles met een inwendige schroefdraad, waarin een dop kon worden gedraaid. Tegen 1900 verschijnt de beugelsluiting en omstreeks 1930 de schroefdop. In 1938 is in ons land al gauw een eind gemaakt aan handmatig gemaakte flessen. Wel werd er ook nog semi-automatisch geproduceerd".

De heer Soetens was van mening dat er vanaf de grijze oudheid tot 1910/1930 in feite weinig is gebeurd in de ontwikkeling van de fles. Eerst na die tijd ontstaat een snelle evolutie.

Soetens: "Glas blijft een ideaal verpakkingsmiddel. Nuchter en zakelijk gezien kan glas concurreren met blik. Glas is ook in milieutechnisch opzicht papier en plastik de baas. Het is dan ook niet moeilijk te voorspellen dat glas nog een glanzende toekomst tegemoet gaat. De glasindustrie is zeer levendig en vertoont op vele punten een belangwekkende groei en ontwikkeling. Dit komt ook doordat aan de kwaliteitsverbetering van het materiaal nog voortdurend wordt gewerkt, waarbij hardheid en krasvastheid zullen toenemen".

Kennis uitdragen

De voorzitter van "De Oude Flesch", de heer P.A.R. Vermeulen, maakte van de gelegenheid gebruik mede te delen dat de vereniging de enige van dit soort op het vasteland van Europa is en waarin vele mensen uit alle disciplines van onze samenleving verenigd zijn. Het doel: hobby en kennis uitdragen en anderen laten zien en laten merken welk een vreugde het verzamelen van oude flessen geeft. De heer Vermeulen zei vervolgens dat het Nationaal Glasmuseum het derde museum is waar leden van de vereniging exposeren. "We voelen ons hier thuis" zo benadrukte hij. Ook schetste de voorzitter de ontwikkeling van de vereniging van 16 leden in 1979 tot 80 dit jaar. Wel wees de heer Vermeulen er op dat "De Oude Flesch" nog maar een kleintje is, vergeleken met de drie miljoen mensen die in Amerika flessen verzamelen. Na ook nog aandacht te hebben besteed aan de geschiedenis van het museum, sprak hij er zijn blijdschap over uit dat de museumvitri-nes door daglicht worden belicht, waarbij het glas bijzonder tot zijn recht komt. Door hem werden daarna verschillende personen in het zonnetje gezet voor de verleende medewerking aan deze verenigingsactiviteit. Het waren het stichtingsbestuur van het Nationaal Glasmuseum,

museumkonservatrice mevrouw A. van der Kley-Blekxtoon, museumbeheerder de heer L.J. van der Hof en de leden van de tentoonstellingskommissie de heren A.A. Arendonk, P.M. Oostlander en K. Prins. Met het overhandigen van bloemen besloot de voorzitter van "De Oude Flesch" zijn speech.

Glas blijft een raadsel

"Wat zie je in die oude rotzooi. Wat moet je er mee?" was het thema van de inleiding van de heer J.D. Haak, één van de verenigingsleden van het eerste uur. Hij vertelde hoe hij als jongen door een lerares geïnteresseerd raakte in het opgraven en verzamelen van pijpekoppen. Het hek was al gauw van de dam zei de heer Haak, er aan toevoegende dat zijn eerste flesvondst er toe leidde dat hij een groot deel van zijn vrije tijd produktief maakte met het zoeken naar nieuwe vondsten in opgravingen en in oude beerputten. Toendertijd wonende in Haarlem waar in de binnenstad veel oude panden werden afgebroken, is hij fanatiek op zoek gegaan. Kortom, in een periode van zes jaar was het glas en nog eens glas. Dan wil je, aldus de heer Haak, er meer over weten. Je gaat er over lezen, bezoekt musea en je gaat je vondsten uitstallen. Eerst in een klein kastje met simpele flesjes. Daarna ga je de scherven van mooie roemers in elkaar lijmen en zo langzamerhand komt er een grotere kast om de voorwerpen te rangschikken.

Haak: "Mijn kontakten met de archeologische werkgemeenschap hebben er ook toe bijgedragen dat ik alles ging verzamelen wat het bekijken waard was. Soms denk je dat je na zoveel jaren verzamelen, alles over glas weet om dan ineens weer voor een raadsel te staan. Misschien is dat ook wel één van de boeiendste aspecten van het verzamelen. De vreugde die men aan zijn verzameling beleven kan, is een stukje intens leven en dat is het hoogste wat ons gegeven is op deze wereld".

Dankbaar voor initiatief

De heer Drs. A.L. den Blauwen, lid van het stichtingsbestuur van het Nationaal Glasmuseum, toonde zich dankbaar voor het initiatief van "De Oude Flesch". Er is, zo zei hij, bij ons aan het onderwerp oude flessen nooit specifieke aandacht besteed. "Prettig, dat dit nu gebeurt". De heer Den Blauwen bracht dank aan de leden van de tentoonstellingskommissie, aan de bruikleengevers, aan de schrijvers van het boekje en aan de vereniging voor het drankje en het koekje dat bij deze gelegenheid werd gepresenteerd. Ook had hij vriendelijke woorden voor de stafleden van het museum, mevrouw A. van der Kley-Blekxtoon en de heer L.J. van der Hof. Vervolgens verklaarde hij de tentoonstelling "400 jaar gebruiksflessen" voor geopend.

De tentoonstelling is tot en met 30 september 1983 te bezichtigen. Het Glasmuseum aan de Lingedijk 28 in Leerdam is geopend van dinsdag tot en met vrijdag van 10.00 - 12.30 en van 13.30 - 17.00 uur. Op zaterdag en zondag van 13.00 - 17.00 uur. Het boekje bij de tentoonstelling van "De Oude Flesch" kost f.2,50 en is bij de museumbeheerder verkrijgbaar. Ik raad u aan deze expositie, maar zeer zeker ook de vaste expositie van het Nationaal Glasmuseum te gaan bekijken. De moeite méér dan waard.

Johan Visser

DE OUDE FLESCH NAAR AMSTERDAM

Een van de komende clubactiviteiten, waar ik gaarne een lans voor wil breken is het bezoek aan Amsterdam op zaterdag 17 september a.s. Reserveert dus nu vast deze datum! Het definitieve programma staat nog niet vast, maar twee hoogtepunten wil ik alvast niet onvermeld laten.

Een lezing van de heer Bas Kist, conservator van het Rijksmuseum over de berging van de schatten van 't Vliegent Hart, waaruit o.a. zo'n 40 gevulde kattedoppen uit begin 18e eeuw geborgen werden. Elders in dit blad treft U een artikel van een van zijn medewerkers, Jan Kapitein, aan.

Een bezoek aan Neerlands duurste flessenverzameling (verzekerd voor 6,5 miljoen gulden!) in het proeflokaal van Wijnand Fockinck. Waarlijk een "must" voor iedere flessenverzamelaar. En behalve kijken kan men er uiteraard ook proeven, waarvoor dient anders een proeflokaal! Het proeflokaal wordt bemand door zulk een uitzonderlijk man, met een zo'n eigen inbreng, dat U zich life in het NCRV-programma showroom waant.

Dus tot ziens.....17 september in Amsterdam!

Peter Vermeulen.

AANBIEDINGEN

I. Wederom ontvingen we een lijst van Arthur Johnson, 702 Northfield drive D, Sacramento, California 95833, U.S.A.

U kunt hem rechtstreeks schrijven. De volledige lijst is ter inzage verkrijgbaar bij onze voorzitter, die onderstaande krenten uit de pap pikte.

Misc. bottles

nr. 10 medium olijf/groene fles "J.J. Melchers Wz/ Aromatic Schnapps/ Schiedam. \$17,50

nr. 16. amberkleurige porter "lady legs" type, grafiet pontil (28cm.) \$85,-

Tapered gin bottles

nr. 4 licht olijf/groen, open pontil, korte nek, platte top \$ 60,-

nr. 6 olijf/groen "African Trade Co" \$ 15,-

nr. 8 olijf/groen " V. Marken" \$15,-

nr. 9 olijf/amber "African" \$ 15,-

nr. 10 "zonkleurig" "E. Kiderlen/ Schiedam" \$ 15,-

nr. 12 platte top "I.A.I. Nolet/ Schiedam" \$ 30,-

nr. 13 "Blanckenheym & Nolet/ Schiedam" \$ 15,-

Tapered picture gins

nr. 1 olijf/amber "Cosmopoliet" met de beroemde man met de fles in de hand in relief

(Voor internationale begrippen zeer redelijke prijs) \$145,-

Tevens nog enige J.J.W. Peters (met hand met prooi in de bek in relief afgebeeld) gins voor \$ 35,- per stuk.

Arthur Johnson is ook bereid te ruilen!

II. Van prentenkabinet "Révalle", Vlietskant 1, Gellicum,

tel: 03458-1716, kregen we aangeboden het katern Eaux-Portes

(blz. 276 t/m 298 uit de Art de la Distillation & Fabrique des...-etc alsmede een enkele en een dubbele "planche" (zie afbeelding)

Uitgave anno 1783, Paris. Prijs f 245,-

Deze offerte geldt onder voorbehoud van tussentijdse verkoop.

Recht van retourzending binnen zeven dagen.